

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

689

Vragen van het lid **Omtzigt** (CDA) aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Staatssecretaris van Financiën over *de hoge marginale druk over een pensioenuitkering ineens en het feit dat het van je geboortedatum afhangt of je soms 20% extra belasting moet betalen over een uitkering ineens* (ingezonden 29 oktober 2020).

Antwoord van Minister **Koolmees** (Sociale Zaken en Werkgelegenheid), mede namens de Staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst (ontvangen 5 november 2020)

Vraag 1

Bent u bekend met de aangepaste belastingtarieven die gelden in het jaar dat de belastingplichtige de AOW-leeftijd bereikt?¹

Antwoord 1

Ja

Vraag 2

Erkent u dat de pensioeningangsdatum, en dus het moment waarop op grond van het wetsvoorstel Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen een eenmalige pensioenuitkering mogelijk is, in de meeste gevallen in het jaar zal vallen dat de belastingplichtige de AOW-leeftijd bereikt?

Antwoord 2

Uit gegevens van het CBS blijkt dat in 2018 de gemiddelde pensioenleeftijd op 65 jaar ligt.² Het CBS laat daarbij de volgende tabel met voorlopige cijfers over 2018 zien:

Tabel 1: Leeftijd waarop werknemers met pensioen gaan

Jaar	59 jaar of jonger	60 jaar	61 jaar	62 jaar	63 jaar	64 jaar	65 jaar	66 jaar	67 jaar of ouder
2018	4,6%	3,0%	3,0%	5,9%	7,7%	9,9%	20,0%	38,2%	7,6%

¹ https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/privé/inkomstenbelasting/heffingskortingen_boxen_tarieven/boxen_en_tarieven/overzicht_tarieven_en_schijven/u-hebt-in-2020-aow-leeftijd

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/32/werknemers-in-2018-gemiddeld-65-jaar-bij-pensionering>

De AOW-gerechtigde leeftijd lag in het jaar 2018 op 66 jaar. Uit de tabel volgt dat ongeveer 58% van de werknemers rond de AOW-leeftijd met pensioen ging. Dat kan in het jaar zijn waarin de AOW-leeftijd werd bereikt of net in het jaar daarvoor. Een substantieel deel van de werknemers van ongeveer 34% ging in de jaren voor de AOW-leeftijd met pensioen en 7,6% na het jaar waarin de AOW-gerechtigde leeftijd werd bereikt.

Vraag 3

Kunt u bevestigen dat indien de pensioeningangsdatum in het jaar valt waarin de belastingplichtige de AOW-leeftijd bereikt, het belastingtarief van de eerste schijf afhankelijk is van de verjaardag van de belastingplichtige, namelijk van de maand waarin de belastingplichtige de AOW-leeftijd bereikt en dat dit tarief varieert van 19,45% voor de belastingplichtige die vanaf januari AOW ontvangt tot 35,85% voor de belastingplichtige die vanaf december AOW ontvangt?

Antwoord 3

Dat klopt. Vanaf de eerste van de maand waarin de belastingplichtige de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt is de belastingplichtige geen AOW-premie meer verschuldigd.³ De AOW-premie bedraagt 17,9% op jaarbasis over het deel van het inkomen dat in de eerste tariefschijf van box 1 valt. Als een belastingplichtige bijvoorbeeld in juli de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt wordt de AOW-premie voor een half jaar meegenomen in de tarieven: $\frac{1}{2} \times 17,9\% = 8,95\%$. Het percentage na AOW-datum voor de eerste schijf van box 1 zonder AOW-premie bedraagt 19,45%. Het tarief in de eerste schijf voor degene die in juli de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, bedraagt derhalve $19,45\% + 8,95\% = 28,40\%$ en voor bijvoorbeeld december komt dit uit op $19,45\% + 16,40\%$ ($17,9\% \times 11/12$) = 35,85%. In het jaar waarin de belastingplichtige de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt wordt echter ook bijvoorbeeld de algemene heffingskorting herrekend. Deze wordt hoger naar mate men later de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt. De reden hiervoor is dat heffingskortingen bestaan uit een belastingdeel en een premiedeel. Een belastingplichtige heeft uitsluitend recht op de premiedelen voor zover de belastingplichtige premieplichtig is voor de betreffende volksverzekeringen. Als het premiedeel daalt, dan daalt ook het bedrag van de heffingskorting. De algemene heffingskorting is overigens ook inkomensafhankelijk. Vanaf een inkomen van € 20.711 (2020) wordt de algemene heffingskorting verminderd.

Vraag 4

Kunt u bevestigen dat alleen de belastingdruk, dus nog exclusief het effect op toeslagen, over een eenmalige pensioenuitkering van € 10.000 voor een persoon die in januari de AOW-leeftijd bereikt rond de 28% ligt en voor een persoon die in december de AOW-leeftijd bereikt rond de 55% ligt?

Antwoord 4

In specifieke situaties kan dit het geval zijn. Het gaat dan wel om situaties waarbij het inkomen na pensionering volledig in de eerste schijf van box 1 valt. Hierbij moet wel bedacht worden dat in dit voorbeeld de belastingplichtige die in december met pensioen gaat tot en met november andere inkomsten heeft gehad. Het bedrag ineens kan niet los gezien worden van het totale inkomensplaatje. Het is inherent aan het belastingstelsel dat bij een hoger inkomen een hoger tarief wordt geheven en het systeem van premieheffing waarbij de AOW-premies zijn verschuldigd tot de eerste van de maand waarin de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt. Een bedrag ineens wordt hierin niet anders behandeld dan andere inkomensbestanddelen, zoals bijvoorbeeld eindejaarsuitkeringen, vakantiegeld of de reguliere periodieke pensioenuitkering. Het is belangrijk hierbij te benadrukken dat het bedrag ineens een keuzemogelijkheid is. Als in de specifieke situatie een bedrag ineens fiscaal niet aantrekkelijk is dan hoeft hier geen gebruik van te worden gemaakt.

³ Artikel 10, tweede lid, Wet financiering sociale verzekeringen

Vraag 5

Klopt het dat dit verschil in belastingdruk zich met name voordoet bij mensen met een lager inkomen?

Antwoord 5

Dat klopt in algemene zin. Voor een belastingplichtige met een hoger inkomen, in de tweede of derde schijf van box 1, kan een bedrag ineens minder effect hebben op de fiscale positie van de belastingplichtige. Uiteindelijk is voor het effect op de belastingdruk van het opnemen van een bedrag ineens echter de volledige persoonlijke fiscale situatie bepalend waarbij bijvoorbeeld ook aftrekposten een rol kunnen spelen.

Vraag 6

Vindt u een dergelijk enorm verschil in belastingdruk gerechtvaardigd, mede met het oog op het feit dat de belastingplichtige, als hij of zij zich hier al vast bewust is, dit op grond van het wetsvoorstel bijna niet kan beïnvloeden, namelijk alleen door het gehele pensioen in te laten gaan in het jaar voorafgaand of volgend op het jaar waarin hij of zij de AOW-leeftijd bereikt?

Antwoord 6

Zoals hiervoor is aangegeven wordt een bedrag ineens niet anders behandeld dan andere inkomensbestanddelen. Een belastingplichtige die in december de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt draagt meer AOW-premies af dan een belastingplichtige die al in januari van dat jaar de AOW-gerechtigde leeftijd heeft bereikt. Dit is inherent aan het gegeven dat AOW-premies zijn verschuldigd tot de eerste dag van de maand waarin de belastingplichtige de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt. De jaren nadat een bedrag ineens is opgenomen zal het inkomen lager zijn waardoor er juist een lagere belastingdruk zal gelden.

Vraag 7

Deelt u de mening dat het niet rechtvaardig is dat de marginale belastingdruk over de eenmalige pensioenuitkering voor iemand die in december de AOW-leeftijd bereikt voor iemand met een laag inkomen en daarmee een eenmalige uitkering van € 10.000 hoger is (betaalt circa 55%) dan voor iemand met een hoog inkomen en daarmee een eenmalige uitkering van € 40.000 (betaalt circa 49%)?

Antwoord 7

Een bedrag ineens wordt niet anders behandeld dan andere inkomensbestanddelen. De geschetste situatie kan zich ook voordoen bijvoorbeeld bij de uitbetaling van een bonus. Bovendien betaalt een belastingplichtige met een hoger inkomen over het totale inkomen gezien meer belasting dan een belastingplichtige met een lager inkomen.

Vraag 8

Acht u het in verband met het verbod op leeftijdsdiscriminatie juridisch houdbaar om de mogelijkheid om een gedeelte van het pensioen alvast op de pensioeningangsdatum uit te keren wettelijk zo vorm te geven dat afhankelijk van de verjaardag de ene pensioengerechtigde (AOW-leeftijd in december) bijna twee keer zoveel belasting verschuldigd is over dezelfde pensioenuitkering als de andere pensioengerechtigde (AOW-leeftijd in januari)?

Antwoord 8

De voorwaarde dat het opnemen van een bedrag ineens alleen op de pensioeningangsdatum kan plaatsvinden, is van belang ter bescherming van zowel de deelnemer als het collectief. Deze voorwaarde is een proportionele en subsidiaire wijze om dit beschermingsdoel te bereiken en levert geen verboden leeftijdsonderscheid op. Met de voorwaarde dat het opnemen van een bedrag ineens alleen op de pensioeningangsdatum kan plaatsvinden wordt geborgd dat de solidariteit binnen een pensioenfonds zo min mogelijk onder druk komt te staan, doordat selectie-effecten (met name in verband met gezondheid) worden beperkt. Daarnaast wordt op deze wijze voorkomen dat tijdens de opbouwfase beleggingsrendementen worden misgelopen. Voorts overzien deelnemers vaak pas rondom de pensioeningangsdatum de

gehele financiële situatie na pensionering en blijft het bedrag ineens op deze wijze zoveel mogelijk behouden als oudedagsvoorziening. Aansluiting bij de pensioeningangsdatum ligt voorts voor de hand, omdat vanaf dat moment de periodieke levenslange pensioenuitkering tot uitkering komt en het bedrag ineens invloed heeft op de hoogte van deze uitkering. Een deelnemer is niet verplicht een bedrag ineens op te nemen, het betreft een keuzerecht. Als een deelnemer een bedrag ineens in zijn/haar specifieke situatie fiscaal niet aantrekkelijk acht, dan hoeft hier geen gebruik van te worden gemaakt. Voorts bieden pensioenregelingen deelnemers veelal de mogelijkheid om de pensioeningangsdatum binnen bepaalde bandbreedtes te vervroegen of uit te stellen, waardoor ook het moment waarop het bedrag ineens tot uitkering komt wordt beïnvloed. Een deelnemer kan hier bijvoorbeeld voor kiezen als hij/zij graag gebruik wenst te maken van het keuzerecht en door het verschuiven van de pensioeningangsdatum de opname van een bedrag ineens fiscaal aantrekkelijker wordt. De deelnemer kan door het verschuiven van de pensioeningangsdatum in voorkomende gevallen dus invloed uitoefenen op de fiscale behandeling van het bedrag ineens. Zie voor de wijze waarop het bedrag ineens fiscaal wordt behandeld de overige antwoorden.

Vraag 9

Kunt u de rekenvoorbeelden in paragraaf 7.1 van de nota naar aanleiding van het verslag op de Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen (35 555, nr. 6), die heel handig alleen gegeven zijn voor een persoon die op 1 januari AOW-gerechtigd wordt, tevens geven voor de situatie dat de betreffende persoon op 1 december van het jaar AOW-gerechtigd wordt en tot zijn of haar AOW-gerechtigde leeftijd werkzaam is?

Antwoord 9

Zoals bij het antwoord op vraag 3 reeds is aangegeven, leidt een situatie waarin een deelnemer gedurende het jaar AOW-gerechtigd wordt tot aanpassingen in het belastingtarief in het eerste deel van de eerste schijf van de inkomstenbelasting (de «oude» eerste en tweede schijf) en de heffingskortingen. Bij de reeds verstrekte rekenvoorbeelden in de genoemde nota naar aanleiding van het verslag (Kamerstuk 35 555, nr. 6) is aangegeven dat indien een deelnemer op een ander moment dan 1 januari van het jaar AOW-gerechtigd wordt dit tot andere uitkomsten leidt. De voorbeelden zijn hiermee illustratief van een mogelijke situatie bij opname van een bedrag ineens, maar individuele gevallen kunnen afwijkende uitkomsten kennen. Het is raadzaam voor een deelnemer om eerst informatie in te winnen bij de keuze om al dan niet gebruik te maken van de mogelijkheid tot opname van een bedrag ineens.

In onderstaande voorbeelden is uitgegaan van een alleenstaande deelnemer zonder kinderen die op 1 december van het jaar AOW-gerechtigd wordt. Hierbij is zo veel mogelijk aangesloten bij de eerder verstrekte voorbeelden en is wederom sprake van een deelnemer met een gemiddelde pensioenaanspraak (10.800 euro bruto, gemiddelde 2016), de helft hiervan of het dubbele hiervan. Een verschil is echter dat de deelnemer nu 11 van de 12 maanden nog niet AOW-gerechtigd is. Omdat sprake is van een recht op aanvullend pensioen is bij de berekening daarom verondersteld dat de betreffende persoon in die periode werkzaam is. Omdat niet bekend is wat het brutoinkomen is, is een brutoinkomen verondersteld zodat het totaal van AOW en aanvullend pensioen een vervangingswaarde kent van 70% van het brutoinkomen dat een dergelijke werknemer op jaarbasis⁴ heeft. Het inkomen in de maanden voordat de deelnemer AOW-gerechtigd wordt is van invloed op de uitkomsten. Als sprake is van een hoger, lager of geen inkomen in de maanden voor uittreding heeft dit een ander effect op de bestedingsmogelijkheden en de belastingdruk op het bedrag ineens (zie ook het antwoord op vraag 10). Bij het inkomen uit arbeid is geabstraheerd van de inkomensafhankelijke bijdragen voor de Zorgverzekeringswet (Zvw) die de werkgever afdraagt. Wel is rekening gehouden met de inkomensafhankelijke bijdrage

⁴ In de berekening is uitgegaan van een brutoinkomen uit arbeid overeenkomstig met 11/12de van dit jaarinkomen, omdat de deelnemer in het jaar dat deze AOW-gerechtigd wordt slechts 11 maanden werkt.

voor de Zvw die de deelnemer afdraagt over AOW, aanvullend pensioen en het eventueel opgenomen bedrag ineens.

In de voorbeelden zijn belastingtarief en heffingskortingen toegepast voor een persoon die in een jaar 11 maanden AOW-premie moet afdragen. De opname van een bedrag ineens leidt tot een herberekening van de pensioenuitkering in het jaar van opname en de daaropvolgende jaren. Uitgegaan is van de fiscaliteit en verwachte niveaus in de sociale zekerheid en het toeslagenstelsel in 2021 volgens de meest recente CPB-raming (MEV2021). Bij het besteedbaar inkomen is rekening gehouden met de gemiddelde netto-zorgkosten, die bestaan uit de gemiddelde nominale zorgpremie, het gemiddeld eigen risico van een gepensioneerde verminderd met de eventueel ontvangen zorgpremie. Om een beeld te schetsen van de effecten voor AOW-gerechtigden met een huurwoning is ook het besteedbaar inkomen inclusief huurtoeslag opgenomen, hoewel dit geen standaard weergave is door de hoge mate van variatie in de woonsituatie. Bij het recht op huurtoeslag is bij deze voorbeelden een huur van circa 550 euro verondersteld en is uitgegaan van de inkomensgrenzen zoals deze zijn voorzien voor 2021. Onderstaande uitkomsten zijn afgerond op honderden euro's, door deze afronding wijkt het totaal soms af van de optelling van de onderdelen.

Voorbeeld 4: alleenstaande AOW-gerechtigde met een beperkt aanvullend pensioen (AOW-datum op 1 december)

	Geen bedrag ineens	Bedrag ineens	Jaar na bedrag ineens
Inkomen uit arbeid	28.600	28.600	n.v.t.
AOW	1.400	1.400	16.400
Aanvullend pensioen	500	400	4.900
Bedrag ineens	n.v.t.	10.000	n.v.t.
Bruto-inkomen	30.400	40.300	21.300
Inkomensafhankelijke bijdrage Zvw	- 100	- 700	- 1.200
Totaal te betalen belasting na heffingskortingen	- 2.600	- 7.200	- 500
Netto-inkomen	27.600	32.500	19.600
Zorgpremie + gemiddeld eigen risico	- 1.800	- 1.800	- 1.800
Zorgtoeslag	100	0	1.300
Besteedbaar inkomen	26.000	30.700	19.100
Huurtoeslag	0	0	2.500
Besteedbaar inkomen (incl. huurtoeslag)	26.000	30.700	21.600

Voorbeeld 5: alleenstaande AOW-gerechtigde met een gemiddeld aanvullend pensioen (AOW-datum op 1 december)

	Geen bedrag ineens	Bedrag ineens	Jaar na bedrag ineens
Inkomen uit arbeid	35.600	35.600	n.v.t.
AOW	1.400	1.400	16.400
Aanvullend pensioen	900	800	9.700
Bedrag ineens	n.v.t.	20.000	n.v.t.
Bruto-inkomen	37.900	57.800	26.100
Inkomensafhankelijke bijdrage Zvw	-100	-1.300	-1.500
Totaal te betalen belasting na heffingskortingen	-5.600	-15.800	-1.600
Netto-inkomen	32.200	40.700	23.100
Zorgpremie + gemiddeld eigen risico	-1.800	-1.800	-1.800
Zorgtoeslag	0	0	700
Besteedbaar inkomen	30.400	38.900	22.000
Huurtoeslag	0	0	600
Besteedbaar inkomen (incl. huurtoeslag)	30.400	38.900	22.600

Voorbeeld 6: alleenstaande AOW-gerechtigde met een hoog aanvullend pensioen (AOW-datum op 1 december)

	Geen bedrag ineens	Bedrag ineens	Jaar na bedrag ineens
Inkomen uit arbeid	49.800	49.800	n.v.t.
AOW	1.400	1.400	16.400
Aanvullend pensioen	1.800	1.600	19.400
Bedrag ineens	n.v.t.	40.000	n.v.t.
Bruto-inkomen	53.000	92.800	35.900
Inkomensafhankelijke bijdrage Zvw	-200	-2.500	-2.100
Totaal te betalen belasting na heffingskortingen	-14.500	-33.200	-3.700
Netto-inkomen	38.200	57.100	30.100
Zorgpremie + gemiddeld eigen risico	-1.800	-1.800	-1.800
Zorgtoeslag	0	0	0
Besteedbaar inkomen	36.400	55.300	28.300
Huurtoeslag	0	0	0
Besteedbaar inkomen (incl. huurtoeslag)	36.400	55.300	28.300

Vraag 10

Kunt u daarbij tevens van de zes rekenvoorbeelden de belastingdruk, inclusief toeslagen, geven over alleen de pensioenuitkering ineens?

Antwoord 10

Onderstaande tabel geeft de belastingdruk over het bedrag ineens voor de 3 voorbeelden uit het genoemde nota naar aanleiding van het verslag (voorbeeld 1–3) en de 3 voorbeelden uit de beantwoording van vraag 9 (voorbeeld 4–6). Hierbij betreffen voorbeelden 1 en 4 de voorbeelddeelnemer met een beperkt aanvullend pensioen die de AOW-gerechtigde leeftijd bereiken in respectievelijk januari en december. De percentages betreffen dus de gegeven voorbeelden, uitkomsten in de werkelijkheid kunnen hiervan afwijken.

De belastingdruk over het bedrag ineens is benaderd door voor de situaties zonder en met opname bedrag ineens voor het jaar van opname de ontwikkeling van het besteedbaar inkomen (incl. zorgtoeslag en huurtoeslag) te delen door de ontwikkeling van het belastbaar inkomen en deze ratio van 1 af te trekken. Volledigheidshalve is ook de belastingdruk uitgedrukt ten opzichte van het netto-inkomen (excl. toeslagen) weergegeven. Door beide cijfers in beeld te brengen wordt duidelijk welk deel van de belastingdruk samenhangt met de fiscaliteit (belastingtarieven en heffingskortingen) en welk deel met toeslagen (in deze voorbeelden huur- en zorgtoeslag omdat geen sprake is van minderjarige kinderen). Met de gehanteerde berekeningswijze is geabstraheerd van het (beperkte) effect van de actuariële herberekening van de uitkering uit aanvullend pensioen als gevolg van opname van het bedrag ineens.

Tabel 2: belastingdruk over opname van het bedrag ineens

Voorbeeld	1	2	3	4	5	6
Belastingdruk over bedrag ineens (incl. toeslagen)	66%	48%	50%	53%	57%	53%
Belastingdruk over bedrag ineens (excl. toeslagen)	28%	44%	50%	51%	57%	53%

Uit de tabel blijkt dat de belastingdruk over het opgenomen bedrag ineens in verschillende voorbeelden verschilt. Hierbij hebben de hoogte van het opgenomen bedrag ineens, het inkomen en eventuele toeslagen in de uitgangssituatie en het precieze moment van opname van het bedrag ineens/dat de deelnemer AOW-gerechtigd wordt invloed op de belastingdruk. Indien opname van het bedrag ineens later in het jaar valt, is het belastingtarief hoger omdat in de maanden voordat de deelnemer AOW-gerechtigd wordt AOW-premie moet worden betaald. Hier staat tegenover dat het recht op algemene heffingskorting, en in geval van inkomsten uit arbeid de arbeidskorting, hoger is voor niet-AOW-gerechtigden dan voor AOW-gerechtigden. Ook geldt dat deelnemers in het jaar dat zij AOW-gerechtigd worden recht hebben op de gehele ouderenkorting, ook als zij pas later in het jaar AOW-gerechtigd worden.

Omdat de belastingdruk samenhangt met het inkomen in de uitgangssituatie is het complex om bovenstaande cijfers onderling te vergelijken, de belastingdruk is bij voorbeelden 4–6 immers anders als in de periode voordat de deelnemer AOW-gerechtigd wordt het inkomen lager of hoger is, of als er geen sprake is van inkomen. In individuele gevallen kan dus sprake zijn van een hogere of lagere belastingdruk.

In voorbeelden 1, 2 en 4 heeft de deelnemer in de uitgangssituatie meer recht op toeslag dan in het jaar waarin een bedrag ineens wordt opgenomen, dit is zichtbaar in een hogere belastingdruk indien toeslagen worden meegenomen. Bij voorbeeld 1 is het verschil groot, dit hangt samen met fors lagere recht op huurtoeslag en zorgtoeslag, hetgeen in de andere voorbeelden minder het geval is. In voorbeelden 3, 5 en 6 ontvangt de deelnemer in zowel de uitgangssituatie als in het geval van opname van een bedrag ineens geen toeslagen zodat de belastingdruk in beide situaties gelijk is. De voorbeelden tonen aan dat opname van een bedrag ineens naast gevolgen in de fiscaliteit (door de progressie in het belastingstelsel en de inkomensafhankelijke afbouw van heffingskortingen) ook gevolgen heeft voor de hoogte van

ontvangen toeslagen. Het uitstellen van de opname van het bedrag ineens tot een jaar waarin de deelnemer in alle maanden AOW-gerechtigd is leidt derhalve tot een lagere belastingdruk in fiscale zin, maar kan ook tot een hogere belastingdruk leiden indien ook het effect op eventueel ontvangen toeslagen wordt meegenomen. Hierdoor is het raadzaam dat individuele deelnemers informatie inwinnen bij de keuze om al dan niet gebruik te maken van de mogelijkheid tot opname van een bedrag ineens.

Vraag 11

Wilt u deze vragen in verband met het wetgevingsoverleg over het genoemde wetsvoorstel voor 3 november a.s. beantwoorden?

Antwoord 11

Helaas is het niet gelukt om de vragen voor 3 november jl. te beantwoorden. Hierbij ontvangt u de vragen voorafgaande aan het wetgevingsoverleg van 5 november a.s.